

פרשת וארא התש"פ

adk1010@gmail.com

הרב ארי דוד קאהן

1. שמות פרק ו, ב-ט

(ב) וידבר אלהים אל-משה ויאמר אליו אני ה': (ג) וארא אל-אברהם אל-יצחק ואל-יעקב באל שדי ושמי ה' לא נודעתי להם: (ד) וגם הקמתי את-ברייתי אתם לתת להם את-ארץ כנען את ארץ מגריהם אשר-גרו בה: (ה) וגם אני שמעתי את-נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבדים אתם ואזכר את-בריתי: (ו) לכן אמר לבני-ישראל אני ה' והוצאתי אתכם מסבלת מצרים והצלתי אתכם מעבדתם וגאלתי אתכם בנרוע נטויה ובשפטים גדלים: (ז) ולקחתי אתכם לי לעם והגיתי לכם לאלהים וידעתם כי אני ה' אלהיכם המוציא אתכם מסבלת מצרים: (ח) והבאתי אתכם אל-הארץ אשר נשאתי את-ידי לתת אתה לאברהם ליצחק וליעקב ונחתי אתה לכם מורשה אני ה': (ט) וידבר משה בן אל-בני ישראל ולא שמעו אל-משה מקוצר רוח ומעבדה קשה: פ

2. שמות פרק ה, א כג

(א) ואחר באו משה ואהרן ויאמרו אל-פרעה פה-אמר ה' אלהי ישראל שלח את-עמי ויחגו לי במדבר: (ב) ויאמר פרעה מי ה' אשר אשמע בקולו לשלח את-ישראל לא ידעתי את-ה' וגם את-ישראל לא אשקח: (ג) ויאמרו אלהי העברים נקרא עלינו גלכה לא דרך שלשת ימים במדבר ונזבחה לה' אלהינו פן-יפגענו בדבר או בקרב: (ד) ויאמר אלהם מלך מצרים למה משה ואהרן תפריעו את-העם ממעשיו לכו לסבלתיכם: (ה) ויאמר פרעה הן-רבים עתה עם הארץ והשבתם אתם מסבלתיכם: (ו) ויצו פרעה ביום ההוא את-הנגשים בעם ואת-שטריו לאמר: (ז) לא תאספון לתת תבן לעם ללפן הלבנים פתמול שלשם הם ילכו וקישו להם תבן: (ח) ואת-מתכנת הלבנים אשר הם עשים תמול שלשם תשימו עליהם לא תגרעו ממנו פן-יגרפם הם על-פן הם צעקים לאמר גלכה נזבחה לאלהינו: (ט) תכבד העבדה עליה אנשים ויעשו-בה ואל-ישעו בדברי-שקר: ... (יט) ויראו שטריו בני-ישראל אתם ברע לאמר לא-תגרעו מלבניכם דבר-יום ביום: (כ) ויפגעו את-משה ואת-אהרן נצבים לקראתם בצאתם מאת פרעה: (כא) ויאמרו אלהם ירא ה' עליכם וישפט אשר הבאשמתם את-ריחוני בעיני פרעה ובעיני עבדיו לתת-קרב בידם להרגנו: (כב) וישב משה אלה' ויאמר אדני למה הרעתה לעם הזה למה זה שלחתני: (כג) ומאז באתי אל-פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה והצל לא-הצלת את-עמך: שמות פרק ו (א) ויאמר ה' אל-משה עתה תראה אשר אעשה לפרעה כי בגד חזקה ישלחם ויבדד חזקה יגרשם מארצו: ס

3. שמות פרק ב, יב-כה

(יב) ויפן פה וכה ירא כי אין איש ויף את-המצרי ויטמנהו בחול: ... (יד) ויאמר מי שמך לאיש שר ושפט עלינו הלהרגני אתה אמר פאשר הרגת את-המצרי ויירא משה ויאמר אכן נודע הדבר: (טו) וישמע פרעה את-הדבר הזה ויבקש להרג את-משה ויברח משה מפני פרעה וישב בארץ-מדן וישב על-הבאר: (טז) וילכהו מדן שבע בנות ותבאנה ותדלנה ותמלאנה את-הקרתים להשקות צאן אביהן: (יז) ויבאו הרעים ויגרשום ויקם משה וישען וישק את-צאנם: (יח) ותבאנה אל-רעואל אביהן ויאמר מדוע מהרתן בא היום: (יט) ותאמרן איש מצרי הצילנו מיד הרעים וגם-דלה דלה לנו וישק את-הצאן: (כ) ויאמר אל-בנותיו ואני למה זה עזבתן את-האיש קראן לו ויאכל לחם: (כא) ויואל משה לשבת את-האיש ויתן את-צפרה בתו למשה: (כב) ותלד בן ויקרא את-שמו גרשם כי אמר גר הייתי בארץ נכריה: פ (כג) ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים ויאנהו בני-ישראל מן-העבדה וינעקו ותעל שועתם אליה אלהים מן-העבדה: (כד) וישמע אלהים את-נאקתם ויזכר אלהים את-בריתו את-אברהם את-יצחק ואת-יעקב: (כה) וירא אלהים את-בני ישראל וידע אלהים: ס

4. מרגליות של תורה (ר' מאיר גולדברג) ע' 112

ויך – 36 כמנין ל"ו כריתות [משנה, כריתות א, א], משה כרת את המצרי, כרת את החיצונים, ויטמינם בחולין. המצרי שהרג משה – הדעות של מצרים של משה למד, חיצוניות בלי אלוהות – הרג וטמן בחולין, כי משי"ה בגימטריא המצרי"י.

5. שמות פרק ג, א-כב

(א) ומלשה הנה רעה את-צאן יתרו חתנו פתו מדגו וינהג את-הצאן אתר המדבר ויבא אליהם חרבה: (ב) וירא מלאך ה' אליו בלבת-אש מתוך הסנה וירא והנה הסנה בער באש והסנה איגו אפל: (ג) ויאמר משה אסרה-נא ואראה את-המראה הגדל הנה מדוע לא-יבער הסנה: (ד) וירא ה' כי סר לראות ויקרא אליו אלהים מתוך הסנה ויאמר משה ויאמר הגני: (ה) ויאמר אליהם הלא של-נעליך מעל רגליך כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת-קדש הוא: (ו) ויאמר אנכי אלהי אביך אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב ויסתר משה פניו כי ירא מהביט אל-האלהים: (ז) ויאמר ה' ראה ראיתי את-עני עמי אשר במצרים ואת-צעקתם שמעתי מפני נגשיו כי ידעתי את-מכאביו: (ח) וארד להצילו מיד מצרים ולהעלותו מן-הארץ והוא אל-ארץ טובה ורחבה אל-ארץ זבת חלב ודבש אל-מקום הפנעני ורחתי והארץ והפרזי והחני והיבוס: (ט) ועתה הנה צעקת בני-ישראל באה אלי וגם-ראיתי את-הלחץ אשר מצרים לחצים אתם: (י) ועתה לכה ואשלחך אל-פרעה והוצא את-עמי בני-ישראל ממצרים: (יא) ויאמר משה אל-האלהים מי אנכי כי אלהי אל-פרעה וכי אוציא את-בני ישראל ממצרים: (יב) ויאמר כן-אני עמך וזה-לך האות כי אנכי שלחתיך בהוציאך את-העם ממצרים תעבדון את-האלהים על החר הזה: (יג) ויאמר משה אל-האלהים הנה אנכי בא אל-בני ישראל ואמר להם אלהי אבותיכם שלחני אליכם ואמרולי מה-שמו מה אמר אלהים: (יד) ויאמר אלהים אל-משה אשר אהיה ויאמר כה תאמר לבני ישראל אהיה שלחני אליכם: (טו) ויאמר עוד אלהים אל-משה כה-תאמר אל-בני ישראל אל-בני ישראל ה' אלהי אבותיכם אלהי יצחק ואלהי יעקב שלחני אליכם וזה-שמי לעלם וזה זכרי לזר דר: (טז) לך ואספתי את-זקני ישראל ואמרתי אלהם ה' אלהי אבותיכם נראה אלי יצחק ויעקב לאמר פקד פקדתי אתכם ואת-העשוי לכם במצרים: (יז) ואמר אעלה אתכם מעני מצרים אל-ארץ הפנעני ורחתי והפרזי והחני ויהיבוס אל-ארץ זבת חלב ודבש: (יח) ושמעו לקולי ובאת אתה וזקני ישראל אל-מלך מצרים ואמרתם אליו ה' אלהי העבריים נקרה עלינו ועתה גלכה-נא דרך שלשת ימים במדבר ונזבחה לך אלהינו: (יט) ואני ידעתי כי לא-יתן אתכם מלך מצרים להלך ולא בנד חזקה: (כ) ושלחתי את-ידי והפיתי את-מצרים בכל נפלאתי אשר אעשה בקרבן ואחרי-כן ישלח אתכם: (כא) ונתתי את-תן העם-הזה בעיני מצרים והנה כי תלכון לא תלכו ריכם: (כב) ושאלה אשה משכנתה ומגרת ביתה כלי-כסף וכלי זהב ושמלת ושמלתם על-בניכם ועל-בנותיכם ונצלתם את-מצרים:

6. רש"י שמות פרק ג פסוק יד

אהיה אשר אהיה. אהיה עמם בצרה זו אשר אהיה עמם בשעבוד שאר מלכיות. אמר לפניו, רבוננו של עולם, מה אני מזכיר להם צרה אחרת? דנים בצרה זו, אמר לו יפה אמרת, כה תאמר וגו' (ברכות ט):

7. בראשית פרק טו, יב-טז

(יב) ויהי השמש לבוא ומרדמה נפלה על-אברהם והנה אימה חשכה גדלה נפלת עליו: (יג) ויאמר לאברהם ידע תדע כן-גרו יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדים וענו אתם ארבע מאות שנה: (יד) וגם את-הגוי אשר יעבדו דן אנכי ואחרי-כן יצאו ברכש גדול: (טו) ואתה תבוא אל-אבתיך בשלום תקבר בשביבה טובה: (טז) ודור רביעי ישוּבו הנה כי לא-שלם עון האמרי עדי-הנה:

8. שמות פרק ד, א-ט

(א) ויען משה ויאמר והן לא-יאמינו לי ולא ישמעו בקולי כי יאמרו לא-נראה אליך ה': (ב) ויאמר אליו ה' מה-נה בידך ויאמר משה: (ג) ויאמר השליכהו ארצה וישליכהו ארצה ויהי לנחש וינס משה מפניו: (ד) ויאמר ה' אל-משה שלח ידך ואחז בזנבו וישלח ידו ויחזק בו ויהי למטה בכפו: (ה) למען יאמינו כן-נראה אליך ה' אלהי אבותי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב: (ו) ויאמר ה' לו עוד

הבא-נא ידך בחילוק ויבא ידו בחיקו ויוצאה והנה ידו מצרעת כשגל: (ז) ויאמר השב ידך אל-חילוק וישב ידו אל-חיקו ויוצאה מחיקו והנה-שבה ככשרון: (ח) והנה אמר לא יאמינו לך ולא ישמעו לקל האת הראשון והאמינו לקל האת האחרון: (ט) והנה אמר לא יאמינו גם לשני האתות האלה ולא ישמעו לקלך ולקחת ממימי הים ושפכת היבשה והיו המים אשר תקח מו-הים והיו לךם בייבשת: 9. שמות פרק ד, יח-כו

(יח) וילך משה וישבו אל-יתר הנהו ויאמר לו אלכה נא ואשובה אל-אחי אשר-במצרים ואראה העוהם חיים ויאמר יתרו למשה לך לשלום: (יט) ויאמר ה' אל-משה במדון לך שב מצרים פי-מתו כל-האנשים המבקשים את-נפשך: (כ) וילך משה את-אשתו ואת-בניו וירכבם על-החמר וישב ארצה מצרים ויקח משה את-מטה האלהים בידו: (כא) ויאמר ה' אל-משה בלכתך לשוב מצרימה ראה כל-המפתים אשר-שמתי בידך ועשיתם לפני פרעה ואני אתק את-לבו ולא ישלח את-העם: (כב) ואמרת אל-פרעה פה אמר ה' בני בכרי ישראל: (כג) ואמר אליך שלח את-בני ויעבדני ותמאן לשלח הנה אנכי הרג את-בנך בכרך: (כד) ויהי בכרך במלון ויפגשהו ה' ויבקש המיתו: (כה) ותקח צפרה צר ותקרת את-עצלת בנה ותגע לרגליו ותאמר פי חסד-דמים אתה לי: (כו) ויגר ממנו אז אמרה נתן דמים למולת: פ

10. כתר יונתן שמות פרק ד: כד

ויהי בדרך בבית המלון ויפגוש בו מלאך של יי ויבקש להרגו מן בעבור גרשום בנו שלא היה מהול על ענין יתרו חמיו שלא נתן [עזב] למולו אך אליעזר היה מהול בתנאי שהתנו ביניהם:

11. כתר יונתן שמות פרק ב: כא

וכאשר החכים [למד, נודע] רעואל שברח משה מלפני פרעה השליך אותו לבור והיתה ציפורה בתו של בנו מפרנסת אותו בסתר בעת עשר שנים ולסוף עשר שנים הוציאו מן הבור ובא משה בתוך גינתו של רעואל ויהי מודה ומתפלל לפני יי שעשה עמו ניסים וגבורות וירא מקל שנברא בין השמשות וחקוק ומפורש עליו השם הגדול הנכבד שבו עתיד לעשות את המופתים במצרים ובו עתיד לקרוע את ים של סוף ולהוציא מים מן הסלע, והיה תקוע בתוך גינתו ומיד הושיט ידו ולקחו והנה בכך הואיל משה לשבת עם האיש ויתן את ציפורה בת בתו למשה:

12. ספורנו שמות פרק ד פסוק יט

כי מתו כל האנשים. המלך ועבדיו אשר בקשו להרגך, כאשר באר למעלה באמרו וימת מלך מצרים:

13. רש"י שמות פרק ד פסוק יט

כי מתו כל האנשים - מי הם? דתן ואבירם; חיים היו, אלא שיירדו מנכסיהם והעני חשוב פמת:

14. אבן עזרא שמות פרק ד פסוק יט

ויאמר אין מוקדם ומאוחר בתורה. ופירושו וכבר אמר, ... ורבים כאלה. הנה עתה בהשיבו צאן יתרו אליו הבטיחו השם שילך בלי פחד למצרים, כי מת פרעה ועבדיו שהיו יודעים דבר המצרי. וזהו וימת מלך מצרים (שמות ב, כג), כי כל הימים שהיה חי לא היה נכון להיות משה שליח אל פרעה:

15. אבן עזרא הפירוש הקצר שמות פרק ד פסוק יט

במדין - אחר ימים רבים או חדשים שנראה המלאך בסנה. כי מתו כל האנשים - זה פירוש: וימת מלך מצרים. הטעם כאשר מת מלך מצרים, שברח משה מפניו. גם מתו עבדיו היודעים משה, כי כן כתוב, כי מתו. וכבר נאנחו בני ישראל וצעקו אל השם. אז שלח משה והוא היה רועה:

16. רמב"ן שמות פרק ד פסוק יט

ויאמר ה' אל משה במדין - אמר ר"א כי אין מוקדם ומאוחר בתורה, ופירוש וכבר אמר. ורבים ככה. ואין דברו זה נכון, כי הדבור הראשון לא היה במדין רק בהר סיני, ובמדין לא נדבר עמו רק הפעם הזאת, אבל כאשר קבל משה ללכת בדבר השם וחזר למדין ליטול רשות מחותנו, היה סבור ללכת יחידי מתנכר. ולכן אמר אליו אלכה נא ואשובה אל אחי אשר במצרים ואראה העוהם חיים, כלומר אראה את אחי העוהם חיים ואשוב, כי הוא כדרך בקור הנכסף לראות את אחיו:

ואז אמר לו ה' במדין לך שוב מצרים, כלומר קום צא מן הארץ הזאת ושוב אל ארץ מצרים, ואל תפחד שם, כי מתו כל מבקשי רעתך, ותהיה שם עם העם עד שתוציאם משם. ולכן לקח אשתו ובניו, כי היה זה עצה נכונה להוליכם עמו, כי בעבור זה יבטחו בו ישראל יותר. כי בהיותו בן חורין במדין יושב בביתו בשלום עם בניו ועם אשתו חתן כהן הארץ, לא יביא אותם להיות עם עבדים וימררו את חייהם בעבודה קשה רק אם היה נכון לבו בטוח שיצאו בקרוב ויעלה עמהם לארץ כנען, ולא יצטרך בצאתם לשוב למדין לקחת אשתו ובניו משם:

17. ר' חיים פלטיאל שמות פרק ד פסוק יט

תימ' מזה שאמר הק' למשה לך שוב מצריימה וידחה את המילה בזמנה שהיא דוחה שבת והיא בסקילה, וי"ל מילה זו הייתה מגרשון שהיה בנו ראשון והתנה עם יתרו דבנו הראשון היה לו להיות לע"ז והשיני לשם כדאיתא במדרש ושם האחד אל[י]עזר, המאמר א"ל הק' לך שוב מצריימה במדין היה ויתרו היה לפניו ומשום הכי לא חש למולו דהוה מילה שלא בזמנה ואינה דוחה שבת.

18. שמות רבה (וילנא) פרשת שמות פרשה א סימן לג

ויאָל מִשֶׁה, רַבִּי יְהוּדָה אָמַר שְׁנִשְׁבַּע לוֹ, וְאִין וַיֹּאֲלֵ אֱלֹא לְשׁוֹן שְׁבוּעָה, שְׁנִאָמַר (שמואל א יד, כד): וַיֹּאֲלֵ שְׁאוּל אֶת הָעַם, וְלָמָּה הַשְּׁבִיעוּ, אָמַר לוֹ יוֹדַע אֲנִי שְׁיַעֲקֹב אֲבִיכֶם כְּשִׁנְתָן לוֹ לְבָן בְּנוֹתָיו, נְטִלָן וְהִלְדָּן לוֹ חוּץ מִדַּעְתּוֹ, שְׁמָא אִם אָתָּן לָךְ אֶת בְּתִי אַתָּה עוֹשֶׂה לִי כָף. מִיָּד נִשְׁבַּע לוֹ וְנָתַן לוֹ אֶת צַפְרָה, וְרַבִּי נְחֻמִּיָּה אָמַר קָבַל עָלָיו לָלוֹן עִמּוֹ, וְאִין וַיֹּאֲלֵ אֱלֹא לְשׁוֹן לִינְה, שְׁנִאָמַר (שופטים יט, ו): הוֹאֲלֵ נָא וְלִין. וְרַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבָרְכָה אָמְרוּ קָבַל עָלָיו לְרַעוּת אֶת צֶאֱנֹ, וְאִין וַיֹּאֲלֵ אֱלֹא לְשׁוֹן הַתְּחִלָּה, כִּינּוֹן שְׁנִשְׁבַּע בְּתוֹ הַתְּחִיל וְקָבַל עָלָיו לְרַעוּת אֶת צֶאֱנֹ, וְנִמְלָד בֵּין וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ גֶרְשֵׁם, דְּרַךְ הַצְּדִיקִים לְשׁוֹם שֵׁם לְבָנֵיהֶם לְעַנְיַן הַמְּאָרַע, בְּיוֹסֵף מֵהוּ אָמַר (בראשית מא, נא נב): וַיִּקְרָא שֵׁם הַבְּכוֹר מְנַשֶּׁה, וְאֶת שֵׁם הַשְּׁנַי קָרָא אֶפְרַיִם, כְּדִי לְהַזְכִּיר אֶת הַנְּסִים שְׁעָשָׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עִמּוֹ. אַף מִשֶׁה קָרָא שֵׁם בְּנוֹ גֶרְשֵׁם עַל הַנֶּס שְׁעָשָׂה לוֹ ה', שְׁגַר הִיָּה בְּאֶרֶץ נֶכְרִיָּה וְהַצְּלִיחוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְשֵׁם.

19. מכילתא יתרו פרשה א:

בשעה שאמר משה ליתרו: "תן לי צפורה בתך לאשה", אמר לו יתרו: "קבל עליך דבר זה שאומר לך – ואני נותנה לך לאשה!" אמר לו: "מהו?" אמר לו: "בן שיהיה לך תחילה, יהיה לעבודה זרה, - מכאן ואילך לשם שמים". וקבל עליו. אמר לו: "השבע לי". וישבע לו. שנאמר (ב' כ"א) "ויאל משה" ואין "אלה" אלא שבועה. שנאמר (שמות א' י"ד) "ויואל שאל את העם לאמר..." לפיכך הקדים המלאך להרוג את משה, מיד "ותקח צפורה צור ותכרת את ערלת בנה... וירף ממנו".

20. בעל הטורים שמות פרק ב

ולכהן. ג' במסורה. ולכהן מדין. ושני פעמים גבי פסל מיכה לאב ולכהן (שופטים יז י, יח יט). יתרו היה כהן וכומר לעבודה זרה (מכילתא יתרו יח א) וכשנשא משה את בתו הוצרך משה לידור לו שבן הראשון שיולד לו שיהיה כומר לעבודה זרה (מכילתא שם שם ג). וזה היה כוונתו כי ידע שיחזיר את חמיו למוטב כמו שעשה שהרי נתגייר. מכל מקום נענש שבן בנו נעשה כומר לע"ז שנאמר ויהונתן בן גרשום בן מנשה (שופטים יח ל) נו"ן תלויה, ודרשו חז"ל (ב"ב קט ב) בן משה היה אלא שתולין הקלקלה במקולקל:

21. שופטים פרק יח פסוק ל

וַיִּקְיֵמוּ לָהֶם בְּנֵי־זָוַן אֶת־הַפֶּסֶל וַיְהוֹנָתָן בֶּן־גֶּרְשֵׁם בֶּן־מְנַשֶּׁה הוּא וּבָנָיו הָיוּ כַהֲנָיִם לְשֹׁבֵט הַדָּנִי עַד־יּוֹם גְּלוֹת הָאָרֶץ:

22. רש"י שופטים פרק יח פסוק ל

בן מנשה - מפני כבודו של משה כתוב נו"ן לשנות את השם ונכתב תלויה לומר שלא היה מנשה אלא משה: